ACADEMIA ROMÂNĂ

UN ACT ROMÂNESC

PRIVITOR LA

INCEPĂTORUL CULTURII BULGARE Dr VERONE

DE

N. IORGA

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE.

EXTRAS DIN:
ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE
Seria II. — Tom. XXXVI.
MEMORIILE SECŢIUNII ISTORICE

BUCUREŞTI
LIBRĂRIILE SOCEC & Comp. şi C. SFETEA
LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ.
VIENA
GEROLD & COMP.
1914. 37.250

Preţul 20 bani.

Analele Societății Academice Române. — Seria I:

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II: L. B.

Tom. I—X. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1879—1888.
Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1878—1888 . . . . 2.—
Tom. XI—XX. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1888—1898.
Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1888—1898 . . . . 2.—
Tom. XXI—XXX.—Desbaterile și Memoriile Academiei în 1898—1908.
Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1898—1908 . . . . 2.—
Tom. XXXI. — Desbaterile Academiei în 1908—9 . . . . 5.—
» *XXXI.—Memoriile Secțiunii Istorice* . . . . 10.—
Patruzeci și doi de ani de domnie a Regelui Carol I, de *D. Sturdza.* —,20
Un proces de sacrilegiu la 1836 în Moldova, de *Radu Rosetti* . . —,50
Letopisețul lui Azarie, de *I. Bogdan* 1,60
Cum se căutau moșiile în Moldova la începutul veacului XIX. Condica de răfuеală a Hatmanului Răducanu Roset cu vechilii lui pe anii 1798—1812, de *Radu Rosetti* 1,50
Originile asiro-chaldeene ale greutăților romane, de *Mihail C. Suțu.* —,20
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupațiunea rusească dela 1806—1812. I. Cauzele răsboiului. Inceputul ocupației, de *Radu Rosetti* . . . . 2.—
Negru Vodă și epoca lui, de *Dr. At. M. Marienescu* . . . . —,50
Criminalitatea în România, după ultimele publicațiuni statistice, de *I. Tanoviceanu*. . . . . —,30
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812. II. Negoțierile diplomatice și operațiunile militare dela 1807—1812. Amănunte relative la ambele țeri, de *Radu Rosetti* 1,50
Unioniști și separatiști, de *A. D. Xenopol* . . . . —,50
» *XXXII.* — Desbaterile Academiei în 1909—1910 . . . . 5.—
» *XXXII.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . . 14.—
Știri despre veacul al XVIII-lea în țerile noastre după corespondențe diplomatice străine. I, 1700—1750, de *N. Iorga* . . . . . —,50
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812 III. Amănunte asupra Moldovei dela 1808 la 1812, de *Radu Rosetti* 1,60
— IV. Amănunte asupra Țerii-Românești dela 1808 la 1812, de *Radu Rosetti* . . . . 2,—
Despre elementele cronologice în documentele românești, de *N. Docan*. 1,20
Partidele politice în Revoluția din 1848 în Principatele Române, de *A. D. Xenopol* . . . . —,50
Studii privitoare la numismatica Țerii-Românești. I. Bibliografie și documente, de *N. Docan* . . . . —,60
Știri despre veacul al XVIII-lea în țerile noastre după corespondențe diplomatice străine. II, 1750—1812, de *N. Iorga* . . . . —,80
Conflictul dintre guvernul Moldovei și mânăstirea Neamțului. I. Inainte de 1 Iunie 1858, de *Radu Rosetti*. 1,60
Marele spătar Ilie Țifescu și omorîrea lui Miron și Velișco Costin, de *I. Tanoviceanu* . . . . —,50
Luptele dela Ogretin și Teișani din zilele de 13 și 14 Septemvrie 1602 (7111), de *General P. V. Năsturel* . . . . —,50
Conflictul dintre guvernul Moldovei și mânăstirea Neamțului. II. După 1 Iunie 1859, de *Radu Rosetti* 1,50
Din amintirea unui boier Moldóvean din jumătatea întâi a veacului XIX, Dimitrie Ghițescu, 1814—1878, de *A. D. Xenopol* . . —,70
«Doamna lui Ieremia Vodă», de *N. Iorga* . . . . 1.—
Sociologia și socialismul, de *A. D. Xenopol* . . . . —,20
Despre metoda în științe și în istorie, de *A. D. Xenopol* . . . . —,20
Țara Severinului sau Oltenia, de *Dr. At. M. Marienescu* . . . . . —,50
» *XXXIII.*—Desbaterile Academiei în 1910—1911 . . . . 4.—
» *XXXIII.—Memoriile Secțiunii Istorice* . . . . 12.—
Francisc Rákóczy al II-lea, învietorul conștiinței naționale ungurești și Românii, de *N. Iorga* . . . . —,40
Un călător italian în Turcia și Moldova în timpul răsboiului cu Polonia, de *N. Iorga* . . . . —,30
Două documente privitoare la revolta boierilor din țara Făgărașului în favoarea lui Mihnea Vodă numit cel Rău, 1508—1510, de *Ioan Pușcariu* . . . . —,20
Carol al XII-lea, Petru cel Mare și țerile noastre, de *N. Iorga* . 1.—
Câtevà note despre cronicele și tradiția noastră istorică, de *N. Iorga* . . . . —,20
Alte lămuriri despre veacul al XVIII-lea după izvoare apusene. Luarea Basarabiei și Moruzeștii, de *N. Iorga* . . . . —,40

OASPEŢI BALCANICI LA NOI IN SECOLUL AL XIX-lea

UN ACT ROMÂNESC

PRIVITOR LA

INCEPĂTORUL CULTURII BULGARE Dr. VERON. — FIUL LUI MILENCO STOICOVICI IN OLTENIA

DE

N. IORGA
Membru al Academiei Române.

Şedinţa dela 30 Ianuarie 1914.

I.

Se ştià că întâia tipăritură bulgărească e aceea care ieşià cu osteneala lui Sofronie de Vraţa la Râmnic în 1806: «Chiriacodromion, adecă Nedealnic, învăţătură la toate Duminecile pentru pravoslavnicele biserici, de cetit la Evanghelii, în tot anul, cu tâlc şi dreaptă învăţătură, şi la praznicele cele mari împărăteşti şi la hramurile sfinţilor Cazanie folositoare de suflet, prefăcută de pe sloveneşte şi de pe greceşte, limba cea adâncă, pe limba cea proastă bulgărească» (1). Un ucenic din Vidin şi doi alţi meşteri din Sofia şi Drenovo lucrau la această carte, şi ca sprijinitori apar toţi Vlădicii noştri, egumeni, Vlădica grecesc de Stavropoleos, Mitropolitul de Silistra, de acelaş neam, un Armaş, un saigiu şi câţivà fruntaşi bulgari din Novoselo, Gabrovo, Coprivştiţa, Boboştiţa, Cotel şi Cazanlâc.

Vlădica Sofronie erà de mult un oaspete bine primit în Capitala munteană, precum se vede, nu numai din lucrarea jubilară a profesorului Teodorov (2), dar şi din aşà de desele menţiuni ce cuprinde cu privire la el *Catagrafia bisericilor române la 1810*, publicată la 1908 de d-l Al. Lăpĕdatu în «Biserica Ortodoxă Română» (3).

---

(1) V. şi *Bibliografia*, II, p. 490 şi urm.
(2) Софроній Врачански, Sofia 1906.
(3) Şi tiraj aparte. V. locurile la p. 58.

Se va fi cetit cu pasiune această carte, cum se cetià și cronica naivă, difuză, dar înălțătoare de suflet, a lui «oteț Paisie», descoperitorul umil și căldurosul apărător al nației sale. Dar un alfabet, o carte de cetire lipsiau încă. Abià la 1824 apărù, la Brașov, cel dintâiu *Bucvar*: cheltueala ca și îngrijirea erau ale medicului Petru Veron (Berovici), de loc din Cotel, patria lui Sofronie însuș, care, promovând la München, ocupà la Craiova un rost de medic al orașului. In adevăr că, încă de pe la 1820, se plătià de Căimăcămie, din veniturile arendate lui Dimitrie Aman, nu numai un medic, cel bătrân, Ferraris, «Ferarul», dar «dohtorii poliției Craiovei» (1). Al doilea erà Veron.

Imi aduc aminte să fi publicat undevà încă un act privitor la acești «dohtori». Intâmplarea îmi scoate astăzi un altul în care e vorba de *amândoi*, și el *privește în special pe începătorul tiparului profan bulgăresc*.

Iată-l:

După învoiala ce amŭ făcut cu d. dohtoru Petre Veronŭ dinŭ Craiova i-amŭ văndut de a mè bună voe partea mea de moșie ce o amŭ, hotarulŭ Priseaca, cu toate sădirile și clădirile după dânsa în preț dă galbenĭ înpărătești patru sute, No. 400, care i-amŭ și priimitŭ pă deplinŭ toțĭ, și, fiindŭ-că documenturile aceștii moșii s'aŭ pierdutŭ, rămăne ca dumnealuĭ cumpărătorulŭ să-șŭ aleagă stăpănirea după sineturile vecinilorŭ răzașĭ. Dreptŭ aceia pentru pačnica stăpănire a aceștiĭ proprietățiĭ de către d. dohtorulŭ Veronŭ i a moștenitorilorŭ săĭ, amŭ rugatŭ și pă cinst. judecătoriia comerțială dinŭ Craiova a întărì acestŭ documentŭ ce este iscălitŭ cu însușŭ mîna mea, cu a sa adeverire, după orănduială.

1841, Aprilie 27, Bucureștĭ.

Πέτρος Φεῤῥάρης
ἰατρὸς ὁ κατ.

Comisia 2 roși.

No. 600. Însușĭ dumn[ea]luĭ doftoru Petru Feraru, viindŭ la comisiie, aŭ arătat că iscălitura de maĭ susŭ este adevărată a dumisale. Spre dovadă să adeverează și de comisiie, după orănduială.

841, Martie 28.

Pecetea cu «Comisia văpseli roși, anul III». (pecete cu vulturul și crucea în plisc).

(Iscălitură).

---

(1) *Corespondența lui Dimitrie Aman*, pp. 32 (81), 185 (89), 188—9 (75).

No. 28. Judecătoriia Comercială dinŭ Craiova. Dum[1] dohtoru Petre Feraru, cu jalba care s'aŭ pus la No. 356, aŭ cerutŭ la aĉastă judecătorie a să adeveri acestŭ zapisŭ prinŭ care vinde către dum. dohtor Petru Veronŭ moşiia ce o are înŭ hotaru Priseaca dintr'acestŭ judeţŭ, spre urmarea căriia cerere înfăţişăndu-se amîndoĭ înŭ predsuvie, atîtŭ adică vînzătorulŭ prinŭ vechili dum. Crăĉunŭ şi Sava Ioanovicĭ, cîtŭ şi cumpărătorulŭ în persoană, şi maĭ întîĭ trebuindŭ şi judecătoriia să cunoască dacă cumpărătorulŭ are slobozenie să cumpere propietate într'acestŭ prinţipatŭ, fiindŭ omŭ streinŭ, măcarŭ că numitu aŭ datŭ înscrisŭ că nu este suptŭ nicĭo protecsie streină şi că cu lăcuinţa înŭ Ţara-Rumănească să cunoaşte pămîntenŭ, darŭ, aĉastă înprejurare supuindu-să la cunoştinţa cinstituluĭ Departamentŭ, s'aŭ cerutŭ dezlegare, şi s'aŭ priimitŭ răspunsulŭ cu No. 1096 dinŭ 30 Martie anu următorŭ, înŭ coprindere: dă vreme ce numitu cumpărătorŭ aŭ datŭ în scrisŭ suptŭ a sa iscălitură că este de mulţĭ anĭ venitŭ acĭ dinŭ ţara Turchii şi nesupusŭ la nicio protecsiie streină, apoĭ pă acestŭ temeĭ slobodă este judecătoriia a întări zapisulŭ de cumpărătoare acelorŭ acareturĭ pă numele săŭ, cu leğuitele forme, înŭ urma căriia dezlegărĭ intrîndŭ judecătoriia şi înŭ cercetarea celorlalte forme, s'aŭ cerutŭ la vechili vănzătoruluĭ documenturile aceştiĭ propietăţĭ şi răspunse că sîntŭ pierdute, cîndŭ, prinŭ canalu cinstituluĭ departamentŭ alŭ Dreptăţiĭ publicîndu-să înŭ soroculŭ leğuitŭ pentru găsirea lorŭ, s'aŭ priimitŭ porunca dă suptŭ no. 3486, dinŭ 17 Iunie anu următorŭ, coprinzătoare că nu s'aŭ arătatŭ niminĭ cu pretenţiie asupra pomeniteĭ moşiĭ saŭ a sineturilorŭ eĭ,— după care întrebîndu-să şi soţiia vănzătoruluĭ dă are vre-o pretenţiie dă lipsă dă zestre, aŭ întorsŭ răspunsulŭ alăturatŭ pă lîngă adresulŭ cinstiiteĭ saprci *(sic)* a Ilfovuluĭ suptŭ No. 3374, că slobodŭ este dinŭ parte-ĭ soţulŭ d-ei a face aĉastă vinzare, neavîndŭ nicĭunŭ felŭ dă pretenţiie dă lipsă dă zestre, s'au scrisŭ cinstiteĭ ocîrmuirĭ dă aŭ avutŭ stăpînire vînzătoriulŭ înŭ aĉastă propietate, şi s'aŭ priimitŭ răspunsŭ dinŭ parte-ĭ suptŭ no. 3.666 că întru adevărŭ aŭ avutŭ stăpînire pînă la Sfîntulŭ Gheorghe cu leatŭ 841, iar dă atuncĭ încoace să stăpîneşte dă dum. dohtoru Petru Veronŭ, adică cumpărătoru, şi nu s'aŭ găsitŭ supusă la nicĭuna dinŭ aceste doaă înprejurărĭ. Prinŭ urmare dar, ne maĭ rămîindŭ vre o pravilnică împiedicare, înŭ urma acestorŭ cercetărĭ să pune întărire aceluĭ ofisŭ, spre paĉnica stăpînire a cumpărătoruluĭ, trecîndu-să şi înŭ condică după orînduială.

1842, Augustŭ 5.

II.

D-l Maior Grigore Ciurea din Tecuciu îmi comunică, în traducere, aceste două acte privitoare la un fiu al lui Milenco, Maiorul Blagoe Milencovici, care, venind la noi în 1828, luă pe Zoița Sterea (1).

Atestat.

Eliberat din slujbă dumnealui Locotenent Milencovici din momentul venirii mele cu Comanda voluntarilor în detașamentul oștirii Valahiei Mici, adică dela 12 Septemvrie a anului trecut 1828, până la data jos semnată, se găsià lăngă mine pentru îndeplinirea serviciului de scriitor, care serviciu dânsul în tot timpul îl îndeplinià cu pricepere, zel exemplar și activitate, în acelaș timp avănd purtarea excelentă, fără să aibă vreo greșală; afară de aceasta a îndeplinit datoriile Primuluĭ Căpitan și în acțiunea contra vrăjmașilor; prin faptele sale și vitejie a dat exemplu îndemnând la întrecere pe toțĭ voluntarii ce se găsiau sub comanda mea; de aceea socotesc ca datorie a mea de a mărturisì despre toate acestea față de superiori cum că sus numitul este un funcționar care merită o deosebită considerațiune, ceeace atestez cu prilejul eliberării voluntarilor, iscălindu-mă și punănd pecetea mea.

Orașul Craiova, în ziua de 10 Martie a anuluĭ 1829.

(Pecete.) (Semnătură: Gorciacov.)

Certificat.

S'a dat acest certificat maioruluĭ sârbesc Milencovici cum că dânsul, fiind trimes la finele lunii Maiu a anului trecut 1828 în detașamentul Valahiei Mici al domnului Comandant Suprem al armiei, a fost atașat la Domnul General-Maior Prințul Gorceacov al II-lea, care comandà atunci acest detașament, și s'a întrebuințat ca traductor al limbii sârbești și moldovenești; iar în urmă, după ce a luat comănduirea acestuĭ detașament, dela 20 Iunie până la 1 al lunii Aprilie a anului curent, ocupà pe lângă mine acelaș post: în tot acest timp toate poruncile mele le-a îndeplinit cu pricepere excelentă, cu zel și activitate neobosită.

Indeplinesc plăcuta datorie de a mulțumì domnului Milencovici pentru serviciul d-lui demn de laudă și spre a adeverì aceasta prin iscălitura mea și pecetea blazonului mieu, adeverind asemenea că rămâne după dorința lui în Valahia Mică cu familia sa pentru a locuì în satul Breasta pe care îl

(1) Lazăr, nepotul de fiu al lui Blagoe († 1874), e socrul d-lui Ciurea.

ține în arendă și de aceea nu trebue să sufere piedici din partea Guvernului valah.

Făcut în Craiova, la 20 Noemvrie 1829. S. G.

Al Maiestății Sale Impărătești

Prea-Milosuluĭ Domn al mieŭ

General Adiutant Comandantul I-ei Diviziuni de Dragoni și Cavaler al diferitelor decorațiuni: *Baronul* (iscălitura ilegibilă).

D-l Ciurea adaogă că mai posedă un act al Mitropolitului sârb Leontie privitor la vânzarea unei prăvălii în 1812 (o alta a lui Milencovici în 1809 la Semendria). Blagoe și fiul mor la o moșie cumpărată dela boierul Vasile Obedeanu. In Craiova locuiau în casele lui Constantin Olteanu.

